

Rudolf Čurčić¹

UDK 330.5

PONOVNA IZGRADNJA “SLABE” DRŽAVE I LEGITIMNOGA DRUŠTVENOG SUSTAVA ILI NASTAVAK HISTERIJE ZAPUŠTENOG DRUŠTVA

SAŽETAK

Razdoblje samostalnosti i neovisnosti Hrvatske kontinuirano obilježavaju tranzicija, demokracija, kapitalizam, integracija i globalizacija.

U tim okolnostima i okruženju odvijali su se i procesi izgradnje države i društva. Nažalost, rezultati i percepcija javnosti pokazuju da mnoga očekivanja nisu ostvarena.

Iskazane slabosti i deformacije gotovo najvećim dijelom posljedica su nepriličnog djelovanja većine političkih stranaka, odnosno njihovih najužih vodstava.

Zaokret i promjena smjera nameću kao prioritetni zadatak ponovnu izgradnju “slabe” države i legitimnoga društvenog sustava., ali uz potpuno drugačije ponašanje i djelovanje političkih stranaka.

¹ Dipl., oecc., Rudolf, Čurčić, Zagreb

1. UVOD

Jedna stara kineska izreka glasi: “Želim ti da živiš u zanimljivim vremenima!” Pogled u prošlost i očekivanja u budućnosti kazuju da je ta izreka i te kako primjenjiva i u današnje vrijeme. Naime, svjedoci smo da se pojmovi, pojave, događaji i procesi istovremeno smjenjuju i šire takvom brzinom da si moramo postaviti pitanje: Kako se uključiti, kako učiti, promišljati, razumijevati i opredjeljivati se.

Neophodni su dužna pozornost i oprez jer je agresivna ponuda poprilično sveobuhvatna: izazovi, šanse, zamke, obmane, prijevare i iluzije. Svi smo svakodnevno izloženo provjeri spektra sposobnosti sa stanovišta posjedovane kvantitete, kvalitete, intenziteta i naročito otpornosti prema iskušenjima svih vrsta. Reakcije su različite, podjele sve veće, međusobno povjerenje sve manje, a teška i mnogobrojna razočaranja pretvaraju se u noćnu moru sve većeg broja pučanstva gotovo u cijelom svijetu.

Krećemo se između smisla i besmisla, apsurdna i paradoksa, logike i izopačenosti, korisnosti i beskorisnosti, nade i beznada itd. Svakodnevni smo svjedoci brojnih neuravnoteženosti i otvorene suprotstavljenosti u nalaženju prikladne mjere između lokalizacije i globalizacije, centralizacije i decentralizacije, individualizacije i kolektivizacije, većine i manjine, međugeneracijske solidarnosti i suprotstavljenosti itd.

U svakodnevnoj komunikaciji služimo se rječnikom i terminima koji ukazuju na necivilizirano ponašanje, posebno izostanka minimuma uvažavanja, poštovanja i povjerenja: pobjednici i poraženi, gubitnici i dobitnici, sposobni i nesposobni, potrebni i suvišni itd. A što je najžalosnije, kao jedino mjerilo prepoznavanja i priznavanja služi posjedovanje imovine, bez obzira na način i uvjete njezina stjecanja.

Stoga nije nimalo čudno što smo svakodnevno izloženi pritiscima uniformnosti i iskušenjima “pobjedničkog” modela koji (za sada) “melje” sve pred sobom, ismijavajući i ponižavajući čak i pokušaje drugačijeg mišljenja takvim diskvalificiranjima i etiketiranjima koja prelaze granicu dobrog ukusa i minimuma potrebnoga kućnog odgoja.

Međutim, unatoč neprikladnoj općoj klimi i atmosferi, traženje alibija za šutnju najgori je izbor jer šutnja u pravilu znači odobravanje, odnosno status promatrača, koji samo do neke mjere i nekog vremena može uživati u svom komoditetu naivno misleći da nije u “paketu” iduće kvote žrtava.

Ovim radom pokušava se potaknuti na promišljanje o uzrocima i posljedicama, mogućnostima izbora, načinima djelovanja itd. između sadašnje dominacije i novih izazova u nastajanju, s posebnim osvrtom na mjesto, ulogu i značenje političkih stranaka.

2. IZAZOVI RAZLIČITIH MOGUĆNOSTI IZBORA

Povijest Hrvatske kao samostalne i neovisne države bremenita je specifičnostima koje mnoge države na tom putu nisu iskusile, barem ne u tolikoj mjeri i istovremeno. Naime, Domovinski rat, prognanici i izbjeglice, poslijeratna obnova, tranzicija, demokratizacija, kapitalizam, globalizacija, bogati repertoar prijevara, pljački i zločina, pristupanje međunarodnim organizacijama i institucijama, ustupci raznim dijelovima međunarodne zajednice za pruženu podršku itd., nisu do sada argumentirano objašnjeni, raspravljeni, ocijenjeni i izmjereni.

Istovremeno, treba imati u vidu da se osamostaljenje i neovisnost Hrvatske u potpunosti vremenski poklapa s nemilosrdnim provođenjem smjernica “Konsenzusa iz Washingtona” i neformalno promijenjenim mandatima nekih međunarodnih institucija i organizacija koje su detektirane kao glavni protagonisti i “udarne igle” realizacije projekta svjetske vladavine bez država. To su nažalost i paradoks i zamka prema kojima nismo bili dovoljno pažljivi i oprezni. Međutim, posljedice takvog ponašanja naših (novo)stvorenih i (samo)proglašanih političkih, znanstvenih i gospodarskih elita postale su vidljive svima, a nesklonost prema otklanjanju uzroka, zaokretu i promjeni smjera zapanjujuće tvrdoglava i podcjenjivačka.

Nažalost, stigli smo do točke i (općeg) stanja gdje i kada osjećaje i raspoloženje ogromne obespravljene većine karakteriziraju beznade, bespomoćnost i beskorisnost jer je svaki pokušaj dijaloga zamijenjen monologom (sve)moćne i (pre)bogate manjine. U takvom “partnerskom” odnosu ubrzano se razvija i ustoličuje tzv. kultura siromaštva, odnosno privikavanje ogromne obespravljene većine na puko preživljavanje uz nepovratno uništenje identifikacije, vjerodostojnosti i dostojanstva.

Nasuprot navedenom, teško se rađaju i još teže probijaju do šire javnosti “pionirski” pokušaji ukazivanja na neodrživost i spektar opasnosti prethodnog modela. Ovaj “uspješni neposluh” oslonjen je na činjenicu i logiku postojanja različitosti koja svoje uporište ima u prirodnim zakonima. Naime, svjedoci smo postojanja različitih rasa, spolova, religija, biljaka, životinja, godišnjih doba itd. Temeljem čega nam onda “pravovjerni” manipulatori tako agresivno žele (i uspijevaju) nametnuti unificiranje (uniformnost) konzumiranja tranzicije, demokracije, kapitalizma i globalizacije, odnosno državu bez države i društveni sustav bez sustava?

Također, ne smije se izgubiti iz vida da sva dosadašnja stručna i znanstvena literatura temelji svoja objašnjenja i argumentaciju na natjecanju (konkurenciji) kao ključnom generatoru uspješnosti kapitalizma. Uz vrlo važnu napomenu: radi se o natjecanju u različitostima! Upravo su te, različite vrste i oblici vlasništva, poduzetništva, tržišta, znanosti, istraživanja, razvoja i inovacija iznjedrile mnoge koristi i prednosti na, svjetski gledano, makroplanu, mezoplanu i mikroplanu. Uključujući tu, svakako i nezaobilazno, različite putove i načine izgradnje država i društvenih sustava.

Stoga se, propitujući različite mogućnosti izbora, mora postaviti pitanje: Tko se i zašto boji natjecanja (konkurencije) različitih načina i putova kojima se, u pravilu, želi stići do identičnog cilja – blagostanja i priznanja svih građana, opet svjetski gledano, na makroplanu, mezoplanu i mikroplanu? Odgovor je, nažalost, (previše) jasan: Oni kojima su priroda i logika ljudskog ponašanja i poštovanje prirodnih zakona i zakonitosti nepremostiva prepreka i najveći neprijatelj u prikriivanju (vlastitih) različitih kompleksa i inferiornosti koje su si nametnuli sami!? I, mogu li i dokle, pohlepa za sveopćim bogatstvom, moći i vlasti biti primjerena kompenzacija i zadovoljština bez pojave šireg “uspješnog neposluha”?

Međutim, budimo realni, razboriti, oprezni i pozorni jer novi gospodari (i/ili oni koji se takvima smatraju) nisu za podcjenjivanje. Oni i te kako vode računa o tome tko može biti pobjednik a tko poražen, tko dobitnik a tko gubitnik, tko izbrisan a tko ostaje. Međutim, treba se nadati i vjerovati da su drugačije oaze/otočići upravo putokazi i svjetionici hrabrosti i ustrajnosti na alternativnom modelu. Uz dužnu napomenu da se radi o osobnim spoznajama, razumijevanjima, uvjerenjima i naklonostima, skandinavske su zemlje, pored još nekih, sasvim sigurno pokazale i dokazale da su alternativni put i način moguć, čak i kad posjedujete

prirodna bogatstva svima zanimljiva i primamljiva za eksploataciju, veliku i brzu zaradu!

Iako cijena nije mala, a potrebni napori i nastojanja vrlo veliki, vrijedi se pridružiti malobrojnim (drugačijim) liderima u svjetskoj zajednici. Potrebno je ispuniti samo dva bitna uvjeta: izgraditi "normalnu" državu i legitiman društveni sustav utemeljene na općem razumu (prirodnom pravu)!

Međutim, treba imati u vidu da naš put prema promjenama postojećeg stanja neće biti niti lagan niti brz. Naime, moramo biti svjesni činjenice da maksimizatori društvenog nereda neće sjediti prekriženih ruku. Njihova prepotencija, ignoracija, primitivizam i blokiranje pravih pomaka oslonjeni su na čuvanje stečenih postignuća uspostavljenim odnosom snaga. U tom smislu vrijedi spomenuti konstatacije S. Simić (Jutarnji list, Zagreb, 17. 10. 2005.) da je samo privatizacijska elita napravila kvantni skok, kojem su se prije pada komunizma nadali svi građani, te da nam je tranzicija pokazala da kad se jednom otvore provalije među slojevima društva, više se ne mogu zatrpati samo novcem.

Međutim, unatoč anticipiranju poteškoća, prilikom opredjeljenja za promjene, treba imati u vidu potencijalni kapacitet ljudskih sposobnosti da većina često teže podnosi vrijednosni, etički i moralni nered, nego materijalnu bijedu. Zato se vrijedi prisjetiti mudre izreke: "Mijenjajmo sebe, a ne druge!" To jeste, najteže, ali je sigurno najljepše.

Tablica 1. Unificirana globalizacija – svjetska vladavina “piranha ekonomije” bez država

A) Novi gospodari svijeta	B) “Terorizam” jednoumlja	C) Rušenje prepreka
1. finansijski kapital 2. finansijska tržišta 3. burzovni mešetari 4. finansijski špekulanti	1. monizam 2. monolog 3. militarizam 4. monetarizam	1. krojenje povijesti 2. brisanje zemljopisa 3. otimanje tuđih bogatstava
D) “Oružje” širenja potpune vladavine	E) Prisilno “razoružavanje” države/društva	F) Tipične faze nestanka neuspjelih država
1. razaranje države/društva 2. demokracija 3. pljačkaški kapitalizam 4. unificirana globalizacija	1. ustavno-pravno 2. ekonomsko 3. socijalno 4. političko	1. “slabe” države 2. države u raspadanju 3. “papirnate” države
G) Glavne osvajačke mete	H) “Kružno” kretanje kapitala	I) Uništavanje “nerentabilnog” pučanstva
1. izvori energije 2. hrana 3. pitka voda 4. prekomorski transport 5. financije 6. trgovina	1. “krvavi” novac (pljačka) 2. kapital u bijegu (inozemstvo) 3. spasonosni “strateški” ulagači (povratak i daljnje širenje)	1. bolesni 2. stari 3. siromašni 4. nezaposleni
J) Tipične faze demokracije	K) Tehnologija donošenja odluka	L) Opstruiranje donošenja odluka
1. “uredni” nered 2. anarhija 3. (prikrivena) diktatura	1. komplicirane procedure 2. “vlastite” statistike 3. manipulacije procedurama i statistikama	1. otvaranje problema 2. blokiranje rješenja 3. mjerenje moći, snage i utjecaja

Izvor: Samostalni rad

Tablica 2. Nelegitimne elite – kočničari izgradnje legitimnoga društvenog sustava

A) Metamorfoze ekskluzivnih skupina	B) Pravila ekskluzivnih skupina	C) Uobičajene faze razvoja
1. buržoazija 2. aristokracija 3. oligarhija 4. plutokracija	1. izbor podobnih 2. ulazak u “visoko” društvo 3. dirigitano kretanje po hijerarhijskoj ljestvici 4. izbacivanje zbog nepoštivanja pravila	1. baruni “lupeži” 2. “zlatna” mladež 3. “cvijet” društva
D) Kontinuirani osvajački ciljevi	E) Prepoznatljive karakteristike isključivosti	F) Manipuliranje građanima
1. bogatstvo 2. moć 3. vlast	1. egoizam 2. narcisoidnost 3. taština	1. “pošteno” varanje 2. “nedužna” prijevara 3. “pranje” (lažne) savjesti
G) Manipuliranje institucijama	H) Međunarodni honorirani “plaćenici”	I) Domaći honorirani “plaćenici”
1. formalni mandati 2. stvarni mandati 3. tajne odluke 4. vidljive posljedice	1. IMF 2. WB 3. WTO 4. “dežurni” konzultanti i revizori	1. “strateški” partneri 2. agenti (lobisti) 3. “trgovci” povjerljivim informacijama 4. “dežurni” konzultanti i revizori
J) Nacionalne “svete krave”	K) Agresija društvene neodgovornosti	L) Posljedice podjarmljivanja institucija
1. umišljene političke veličine 2. upitni duhovni mentori 3. nedokazani intelektualni autoriteti 4. nezasluženi novi bogataši	1. tupi dogmatizam 2. bezgranična pohlepnost 3. birokratska arogancija 4. socijalna ravnodušnost	1. povećanje nejednakosti 2. nametanje visoke cijene ekonomiji 3. “gušenje” inovacija i ulaganja 4. uništavanje potencijala i kapaciteta 5. niska razina povjerenja

Izvor: Samostalni rad

Tablica 3. Histerija zapuštenog društva – temeljni cilj “piranha ekonomije”

A) Glavni ciljevi “piranha ekonomije”	B) Realizatori ciljeva “piranha ekonomije”	C) Scenariji sloma nacionalnih ekonomija
1. agresivna osvajanja i kontrola novih područja 2. uništavanje konkurentnih potencijala i kapaciteta 3. oduzimanje prostora temeljnim funkcijama države	1. vlastohlepni političari 2. neodgovorni znanstvenici 3. grabežljive megakorporacije 4. podjarmljene institucije	1. “kasino-ekonomija” 2. “ekonomija zala” 3. “ekonomija ovisnosti” 4. “ekonomija sta(bi)lne nestabilnosti
D) Neravnoteže “kasino-ekonomije”	E) Neravnoteže “ekonomije zala”	F) Neravnoteže “ekonomije ovisnosti”
1. realna ekonomija 2. financijska ekonomija 3. špekulativna ekonomija	1. regularna ekonomija 2. “siva” ekonomija 3. “crna” ekonomija	1. negativni saldo vanjskotrgovinske razmjene 2. deficit državnog proračuna 3. ukupni dug
G) Neravnoteže “ekonomije sta(bi)lne nestabilnosti	H) Energija uspostave odnosa snaga	I) Podjela na neprirodne društvene skupine
1. inflacija 2. tečaj domaće valute 3. dug prema inozemstvu 4. trošenje devizne štednje građana	1. nepotizam 2. klijentelizam 3. sukob interesa 4. korupcija 5. organizirani kriminal 6. (organizirani) terorizam	1. nasilnici 2. žrtve 3. promatrači
J) Tehnologija ostvarivanja ciljeva nasilnika	K) Rezultati podjele “plijena”	L) Zaštita “postignuća” nasilnika
1. prijevara 2. pljačka 3. zločin	1. privatizacija prihoda i profita (uspjeha) 2. socijalizacija troškova i rizika (neuspjeha) 3. povećanje broja žrtava (iz redova promatrača)	1. ubijanje 2. sklanjanje činjenica 3. zaborav

Izvor: Samostalni rad

Tablica 4. Legitimnost društvenog sustava – svrha, smisao i cilj postojanja države

A) Cjelovitost društva	B) Vrste društvenih sustava	C) Energija različitosti
1. ekonomsko 2. civilno 3. institucionalno	1. inovativni 2. imitativni 3. neinventivni	1. kompetencija 2. kompeticija 3. legalnost 4. legitimnost
D) Legitimnost	E) Respektabilnost	F) Provjerljivost
1. vrijednosna, etička i moralna 2. pravna 3. ekonomska 4. politička	1. sloboda 2. sigurnost 3. solidarnost 4. suverenost 5. autonomnost	1. ponašanje 2. kapacitet 3. stabilnost 4. trajnost
G) Infrastruktura	H) Logistika	I) Energija
1. Ustav 2. zakoni 3. međunarodno preuzete obveze	1. zakonodavna vlast 2. izvršna vlast 3. sudbena vlast 4. monetarna vlast	1. vlasništvo 2. poduzetništvo 3. tržište 4. znanost 5. iskustva dobre prakse drugih
J) Ciljevi	K) Funkcionalnost	L) Prilagodljivost
1. pravednost 2. jednakost 3. dostatnost 4. efikasnost 5. efektivnost	1. sveobuhvatnost 2. održivost 3. humanost 4. usklađenost podsustava 5. kooperativnost s drugim sustavima 6. integrativnost u "više" sustave	1. tradicija 2. povijest 3. kultura 4. okolnosti

Izvor: Samostalni rad

Tablica 5. Odgovorni i zadovoljni građani – dokaz legitimnosti društvenog sustava

A) Univerzalnost	B) Opći standardi	C) Opća prava
1. opći standardi 2. opća prava 3. opći razum (prirodno pravo)	1. vrijednosni 2. etički 3. moralni	1. građanska 2. politička 3. kulturna 4. gospodarska 5. socijalna
D) Opći razum (prirodno pravo)	E) Savjest	F) Svijest
1. moralna jednakost 2. tolerancija različitosti 3. nepovređivanje drugih	1. svijest 2. volja 3. odlučnost	1. spoznaje 2. razumijevanje 3. uvjerenja
G) Uvjerenja	H) Sposobnosti	I) Pozitivni stavovi
1. sposobnost razlikovanja 2. spremnost izbora 3. utemeljena dosljednost 4. provjera ispravnosti 5. mudrost prilagodbe	1. znanje 2. vještine 3. iskustvo 4. pozitivni stavovi 5. sustav vrijednosti 6. etička načela 7. moralne norme	1. nesebičnost 2. požrtvovnost 3. uzajamnost 4. povjerenje 5. prihvatanje iskustava dobre prakse drugih
J) Sustav vrijednosti	K) Etička načela	L) Moralne norme
1. sloboda 2. ljubav 3. poštenje 4. skromnost 5. sreća 6. tolerantnost 7. respekt 8. odgovornost 9. kooperativnost	1. svrha 2. ponos 3. strpljenje 4. upornost 5. perspektiva	1. čestitost 2. ispravnost 3. krepost 4. ćudoređe 5. disciplina 6. predanost dužnostima

Izvor: Samostalni rad

Tablica 6. Postupanje po savjesti – dokaz spremnosti za promjene i prilagodbe

A) Mogućnosti opredjeljenja	B) Društvena koherencija	C) Društveni konsenzus
1. kukavičluk 2. kompromis 3. savjest	1. konsenzus 2. konzekventnost 3. konzistentnost	1. vizija 2. misija 3. ciljevi
D) Elementi vizije	E) Model misije	F) Spektr dimenzija cilja
1. ostvarivost u sagledivom vremenu 2. odraz osobnosti autora 3. mijenjanje postojećeg stanja 4. otkrivanje natjecateljskog polja 5. profiliranje pozicije unutar natjecateljskog polja	1. svrha 2. vrijednosti 3. strategija 4. standardi ponašanja	1. jasnoća 2. ostvarivost 3. mjerljivost 4. djeljivost 5. vremensko ograničenje
G) Pristupanje izradi rješenja	H) Način realizacije rješenja	I) Provjerljivost dogovorenih ishoda
1. cjelovitost obuhvata 2. logička međuovisnost 3. ravnotežni odnosi cjeline i dijelova 4. specifičnosti nacionalne situacije	1. redosljed (prioriteti) 2. dinamika (vrijeme) 3. sigurnosni mehanizmi (zaštita) 4. nadgledanje ishoda	1. mjerljivost parametara 2. višestruka usporedivost 3. dijeljenje iskustava 4. prilagodba novim okolnostima

Izvor: Samostalni rad

5. SPOSOBNOST “PUTOVANJA KROZ VRIJEME” – DOKAZ LEGITIMNOSTI POLITIČKE STRANKE

Političke stranke su, u sadašnjem trenutku, važni (formalni) oslonci demokracije, a na taj način i države i društva. Međutim, postavlja se pitanje: Jesu li njihova forma i sadržaj djelovanja i ostvarivanja (poželjnih) društvenih rezultata uravnoteženi i usklađeni? I, ako nisu, gdje leže uzroci takvom stanju?

Ako pođemo od evidentne činjenice da stanje demokracije u društvu preslikava stanje unutarstranačke demokracije, nemamo razloga za zadovoljstvo. Jer, u kontinuitetu smo svjedoci bespoštedne borbe za ključne pozicije, često ispod svih granica minimuma potrebnog *fair-playa*. A ključne pozicije omogućuju kadrovanje po podobnosti, poslušnosti i

poltronstvu, čime se dodatno učvršćuje vlastita stranačka pozicija. Bez obzira na to što generiranje i održavanje tog i takvog stanja razorno utječe na bezbojnost, bezidejnost i neprepoznatljivost same stranke u javnosti.

Izostanak unutarstranačke demokracije istovremeno producira kumuliranje funkcija na uzak (privilegirani) krug osoba, uglavnom u najužem stranačkom vodstvu, koje se dominantno zaokupljaju samo sobom, što utječe na pasiviziranje članstva, osipanje simpatizera i nemogućnost uspostavljanja partnerskog odnosa s drugim strankama, udrugama, vjerskim zajednicama, znanstvenim institucijama itd.

Potpuno je jasno da opisane pojave i načini ponašanja formiraju političku scenu u kojoj dominiraju stranke opće prakse jer za strateška promišljanja i opredjeljenja te izgradnju kvalitetne organizacijske strukture koji će vjerodostojno promovirati stranku u javnosti nitko nema vremena, niti to smatra prioritarnim zadatkom. Stoga i ne čudi da su programi uglavnom identični i neobvezujući, gotovo na razini razvodnjenih saborskih odluka, zaključaka i deklaracija kada se oni donose iz formalnih razloga i/ili nadglasavanjem i/ili mimo volje vladajuće većine.

Upravo takva konfuzija na hrvatskoj političkoj sceni ostavlja ogroman prostor onoj političkoj stranci koja će biti u stanju shvatiti i prihvatiti da su sazreli svi uvjeti za prijelaz u sljedeću fazu strateških opredjeljenja, načina i uvjeta djelovanja, kao i vlastite organiziranosti, sukladno aktualnim zahtjevima vremena. Nespremnost i odbojnost prema promjenama može na određeni rok produžiti životarenje stranke, ali, gledano na duži rok, marginalizacija i/ili potpuno nestajanje zagaranirani su.

U čemu je bit neophodnih prilagođivanja?

U našem slučaju izgradnja "normalne" države i legitimnoga društvenog sustava predstavlja prioritet nad prioritetima. Jer, izgubljeno je dragocjeno vrijeme, a primijenjena su rješenja najvećim dijelom, u percepcijama javnosti, na razini gotovo plebiscitarnog nezadovoljstva. I ono što je posebno upozoravajuće: neželjene posljedice najvećim su dijelom proizišle iz nepoštivanja Ustava! Najvećim dijelom zbog toga se "gušimo" gotovo u svim vrstama i oblicima neravnoteža i neusklađenosti čije je ublažavanje i otklanjanje imperativno kako bismo stvorili neophodan prostor za bolje funkcioniranje postojećih vrsta i oblika kapaciteta, ali i ogromne neiskorištene potencijale.

Posebno je važno naglasiti da u izgradnji legitimnoga društvenog sustava treba voditi računa o njegovu kapacitetu. Naime, moraju se stalno držati u ravnoteži tri bitne odrednice: kvantitativna (rast), kvalitativna (razvoj)

i sinergijska (napredak). Jedino tako moguće je osigurati potrebnu cjelovitost, održivost i humanost te umjesto dosadašnjeg (lošeg) primjera postati (dobar) uzor!

Svaka “normalna” država i legitimni društveni sustav ne poznaju separiranje i izolaciju bilo koje od društvenih skupina. Nasuprot tomu, njihova snaga, moć, vjerodostojnost, prepoznatljivost, poželjnost i sl. utemeljene su na međugeneracijskoj solidarnosti. Jer svaka generacija uvijek nešto nasljeđuje i nešto posuđuje, što među različitim generacijama stvara neraskidivi odnos povezanosti, uvažavanja, poštovanja, solidarnosti i uzajamnosti. U takvoj atmosferi i shvaćanju, govoriti o suvišnom i/ili “nerentabilnom” pučanstvu doživljava se kao krajnje nepristojno ponašanje. Jer se u takvom modelu (i) bolesni, stari, siromašni i nezaposleni tretiraju kao ljudska bića!

Logičko i civilizacijsko poimanje međugeneracijske solidarnosti istovremeno podrazumijeva (pod)jednake mogućnosti za sve u njihovim elementarnim pravima, bez obzira na zatečeno stanje i individualnu poziciju i potencijale. Ovdje ne možemo izbjeći neka pitanja: Kako objasniti da zdravstvo “grca” u neravnoteži između prihoda i rashoda, a gotovo svi njegovi dobavljači se istovremeno “guše” u ogromnim (ekstra)profitima? Je li prirodno da tvrtke znatno smanjuju broj zaposlenih prebacujući traženje rješenja i dodatne troškove državi, a da istovremeno iskazuju (ekstra)profite? Kako je moguće objasniti da se nameće labavo radno zakonodavstvo za radnike, a “cementirani” ugovori s ogromnim primanjima i odštetama za upravu u slučaju smjene? Je li normalno da radnik radom kroz duže vremensko razdoblje ne može dostići dnevna/mjesečna/godišnja primanja svojih pretpostavljenih?

S kojim argumentima nam se stalno nameće “spasonosno” rješenje kroz smanjenje cijene rada i visine poreza? Tko je to i gdje pokazao i dokazao kako je to jedini put u blagostanje? Jesu li naša (jedina) dostignuća kreativnosti *lohn*-poslovi i *outsourcing* za potrebe i interese najrazvijenijih i najbogatijih zemalja svijeta? U tom kontekstu treba krajnje odgovorno imati u vidu da naše zakonodavstvo, barem do sada, nije polazilo od premise kako nešto promijeniti na bolje za sve, nego kako nekoga eliminirati i kako nekome omogućiti prednosti i sigurne pozicije. Stoga nije čudno da dobar dio naših zakonskih propisa nije proizašao s ciljem oživotvorenja Ustava, nego upravo suprotno. P. Krugman, profesor s Harvarda, ima za takvo ponašanje i naročito posljedice koje ono ostavlja, jednu vrlo jasnu izreku: “Svi su ti poslovi zakoniti... ali smrde!”

Također treba imati u vidu da nam je potrebno i jasno i sveobuhvatno određenje prema što udobnijem “smještanju” Hrvatske u međunarodnoj zajednici. Naime, nepobitno je da smo se, iako još uvijek bez ijednog referenduma o tome (!?), opredijelili za integriranje u međunarodnu zajednicu, nauštrb izolacije i neutralnosti. Međutim, još uvijek nema jasnog i preciznog stava što mi uopće pod tim mislimo. A moguća ponuda, i sada i u budućnosti, može biti savez država i/ili savezna država i/ili svjetska vladavina bez država!?

Iz navedenog je vidljivo da nam je, za vjerodostojnu državu/društvo, nužno potrebno osiguranje certifikata društvene odgovornosti. Ali, njegovo prihvaćanje, oživotvorenje i poštovanje nije moguće bez općeg društvenog konsenzusa. A opći društveni konsenzus pretpostavlja izjašnjavanje građana referendumom!

Dakle, političke stranke koje su spremne “putovati kroz vrijeme” moraju imati na umu da pred njima stoje vrlo veliki i raznovrsni izazovi i obveze. Odnosno, da se moraju pravovremeno prilagoditi potrebi za promjenama, zaokretima i drugim smjerovima od dosadašnjih. Lažna borbenost i “briga” za dobrobit svih građana Hrvatske i opsesivno mjerenje snage, moći i utjecaja, iza kojih (previše) često stoji samo osiguravanje boljega osobnog i grupnog statusa, najvećim dijelom je potrošena i prepoznata opcija.

Tablica 7. (Pred)stečajna reorganizacija – ponovna izgradnja “slabe” države

A) Ekonomski sustavi	B) Osnovne zadaće države u tržišnoj ekonomiji	C) Glavne funkcije države u mješovitoj ekonomiji
1. tržišna ekonomija 2. naredbodavna ekonomija 3. mješovita ekonomija	1. povećanje efikasnosti 2. promicanje pravednosti 3. podupiranje makroekonomskog rasta i stabilnosti	1. unapređivanje ekonomske efikasnosti 2. ostvarivanje manje nejednake razdiobe dohotka 3. stabiliziranje ekonomije pomoću makroekonomskih politika 4. međunarodno predstavljanje zemlje
D) Temeljne faze izgradnje države	E) Razine usklađivanja ciljeva države	F) Dimenzije stabilnosti države
1. postkonfliktna obnova 2. stvaranje samoodrživih institucija 3. jačanje institucija koje osiguravaju dugoročnu stabilnost	1. lokalna (regionalna) 2. nacionalna 3. nadnacionalna	1. socijalna 2. gospodarska 3. politička
G) Pozicioniranje države u međunarodnoj zajednici	H) Efektuiranje kapaciteta različitosti	I) Osiguranje priznanja vjerodostojnosti
1. lider 2. sljedbenik 3. autsajder	1. kompetencija 2. kompeticija 3. legalnost 4. legitimnost	1. identitet 2. image 3. integritet

Izvor: Samostalni rad

Tablica 8. Svjetski (globalni) izazovi – novo područje djelovanja

A) Drmanje temelja stabilnosti i održivosti sustava	B) Urušavanje jednakosti mogućnosti za sve	C) Gaženje ljudskog dostojanstva
1. nejednakost 2. demografska kretanja 3. zaštita okoliša 4. granice prijenosa dijela suvereniteta	1. odgoj i obrazovanje 2. zapošljavanje 3. zdravstvena zaštita 4. mirovinsko osiguranje 5. socijalna skrb	1. nezaposlenost 2. siromaštvo 3. socijalna isključenost 4. gubitak vjerodostojnosti
D) Generatori defetizma i nemoći	E) Korekcije glorifikacije, nesputanosti i neuspjeha	F) Komplementiranje, uravnoteženje i kooperativnost
1. deformacije zastupničke demokracije 2. nasilje pljačkaškog kapitalizma 3. agresija unificirane globalizacije 4. pasivnost temeljnih društvenih skupina	1. vlasništvo 2. tržište 3. poduzetništvo 4. država 5. znanost 6. interesne grupe	1. rast, razvoj i napredak 2. društvena koherencija 3. političke slobode i prava 4. raspodjela bogatstva

Izvor: Samostalni rad

Tablica 9. Planiranje i bilanciranje potencijala, kapaciteta i ravnotežnih odnosa

A) Kapacitiranje potencijala ekonomskog rasta, razvoja i napretka	B) Kapacitiranje potencijalnih mogućnosti razina i strukture	C) Prioritetna gospodarska ulaganja
1. ljudske sposobnosti 2. prirodna bogatstva 3. tvorba kapitala 4. tehnologije	1. BDP 2. zaposlenost 3. vanjskotrgovinska razmjena 4. državni proračun 5. ukupni dug 6. ulaganja u javna dobra	1. obrazovanje 2. istraživanje i razvoj 3. tehnologije 4. proizvodnja 5. zapošljavanje 6. izvoz
D) Primjereni ravnotežni odnosi	E) Razložna reorganizacija i decentralizacija države	F) Osiguranje certifikata društvene odgovornosti
1. vrednovanje, korištenje i zaštita prirodnih bogatstava i prednosti 2. osiguranje ravnomjernog teritorijalnog rasta, razvoja i napretka 3. uvažavanje regionalnih karakteristika, specifičnosti i prednosti 4. multiplikacija efekata međuovisnosti	1. raspodjela prihoda i rashoda 2. podjela odgovornosti i ovlaštenja 3. optimalizacija ustrojstva i broja organizacijskih oblika i jedinica 4. teritorijalna disperzija organa i institucija	1. legitimnost društvenog sustava 2. socijalna demokracija 3. solidarni kapitalizam 4. integracije kao savez država 5. multinacionalna globalizacija
G) Kriteriji kooperativnosti i integrativnosti	H) "Lokomotive" realizacije promjena	I) Energija poticanja promjena
1. jednakost 2. solidarnost 3. partnerstvo 4. uvažavanje 5. povjerenje	1. institucije 2. političke stranke 3. udruge civilnog društva 4. vjerske zajednice 5. građani	1. znanost 2. inovacije 3. poduzetništvo 4. velike tvrtke 5. iskustva dobre prakse drugih

Izvor: Samostalni rad

7. UMJESTO ZAKLJUČKA

Sve naše buduće aktivnosti, promišljanja, usporedbe i prilagođivanja dominantno će opredjeljivati kvantiteta, kvaliteta i intenzitet pregovora (dogovora) oko našeg udovoljavanja kriterijima za članstvo u Europskoj uniji. Moramo biti svjesni činjenice da su temeljni kriteriji za članstvo politički, gospodarski, pravni i administrativni. Unatoč euforiji i optimizmu na razinama vlasti u našoj zemlji, treba imati u vidu da smo mi, u dosadašnjem razdoblju neovisnosti i samostalnosti, bili previše okrenuti suradnji i “suradnji” s Međunarodnim monetarnim fondom i Svjetskom bankom pa ćemo mnoge svoje aktivnosti i prilagođivanja sada morati i te kako korigirati. Ako se izuzme gubitak dragocjenog vremena, to je lijepa vijest za većinu, a loša za do sada privilegiranu manjinu!

Međutim, trebamo biti pozorni i oprezni. Jer, Europska unija nije pravovremeno i na pravi način, unatoč svim svojim ogromnim potencijalima, reagirala na okolnosti u okruženju. Tu se mogu prepoznati dvije “sive mrlje” pretjeranog komoditeta: agresija utemeljena na (neo)liberalnoj agendi svjetske vladavine bez država, gdje je (samo)proglaseno carstvo čak zaskočilo i utemeljena kraljevstva, vojvodstva i sl., te pojavu i ubrzano napredovanje svjetskih divova poput, najmanje, Kine i Indije.

Vrijedi vjerovati i nadati se da će Europska unija, uz velike napore i respektiranje svih sadašnjih i budućih članica, pronaći odgovarajući model povećanja natjecateljske sposobnosti i produženje njezine najvrednije civilizacijske tekovine – europske socijalne države. Međutim, tu imamo i dva vrlo važna i jaka “osigurača”: nacionalno zakonodavstvo i političku tradiciju, koji će komotnim i samodovoljnim eurobirokratima bitno smanjiti prostor za slab otpor i brzu predaju. Upravo u tom kontekstu trebamo promatrati i razumijevati gibanja i strujanja među članicama Europske unije (naročito “starim”!?) oko referenduma za (ne)usvajanje Ustava!

Naš glavni pregovarač V. Drobnjak potpuno je u pravu kada izjavljuje (Večernji list, Zagreb, 26. 10. 2005.): “Hrvatskoj je mjesto u Europskoj uniji, ali ne samo zbog gospodarskog razvoja i blagostanja ili viših institucionalnih i demokratskih standarda, nego ponajprije zbog stabilnosti i sigurnosti, te činjenice da ćemo ravnopravno sjediti za stolom za kojim se donose kapitalne odluke o europskom kontinentu za desetljeća koja dolaze.” Ali, to ni u kom slučaju ne znači da u našim aktivnostima i stavovima trebamo i možemo biti komotni, neoprezni i žuriti se u okončanju pregovora (dogovora). Naprotiv. Jer, u Europsku uniju, jednog dana, neće samo ući

oni koji će se premjestiti na platni spisak u Bruxelles, nego i svi građani Hrvatske! Još jedna nova i trajna neravnoteža na nacionalnom planu i unutar međunarodne zajednice nije nam potrebna.

Ne treba izgubiti iz vida nepobitnu činjenicu da će sadašnje političke stranke u Hrvatskoj biti trajno zabilježene kao sudionici i realizatori učlanjenja u Europsku uniju. Međutim, ovdje se mora postaviti pitanje: Koliko su političke stranke opće prakse u Hrvatskoj uopće svjesne trenutka, obveza i odgovornosti koje stoje pred njima? Vrijedi stoga dobronamjerno sugerirati da se treba “žuriti polako”, metodično, sistematično, argumentirano, vjerodostojno i dostojanstveno. Jer, po onoj izreci “misli globalno, djeluj lokalno”, glavne su zadaće kod kuće, a pregovori (dogovori) njihova su nadgradnja. A kao “osigurač” treba imati u vidu pravo i moć suspenzivne klauzule.

I na kraju, korisno je dobronamjerno prisjetiti se svojedobne izjave južnoafričkog biskupa D. Tutua: “Idemo iz krize u krizu. Sve dok zemlja koja je nekada bila raj ne postane pakao!” Nažalost, svjedoci smo da je, u razdoblju njezine samostalnosti i neovisnosti, Hrvatska (skoro) postala raj (za manjinu) i pakao (za većinu). Međutim, unatoč tomu, treba se čuvati predrasuda i iluzija da je naš (ne)ulazak u Europsku uniju imperativ izbora između tih krajnosti. Jer, proširena Europska unija definitivno nije ni raj ni pakao. I ona je također na prekretnici jer i njoj je potrebno dokazivanje spremnosti za “putovanje kroz vrijeme” i izbor između različitih mogućnosti. Naime, nakon iskustava s komunizmom, nacizmom, pljačkaškim kapitalizmom, unificiranom globalizacijom itd. predstoji joj zanimljivo razdoblje velikih iskušenja. Nadajmo se da će ih, i uz naš pozitivni doprinos, uspješno prebroditi. Naročito su šanse velike ukoliko se njome bude širio, brže i više nego do sada, “skandinavski virus” poimanja države, društva, međunarodne kooperativnosti i integrativnosti!

**KORISNE IZREKE, KONSTATACIJE, TVRDNJE...
ZA ŠIRENJE SPOZNAJA, BOLJE RAZUMIJEVANJE,
FORMIRANJE UVJERENJA I PRIRODNO
STRATEŠKO OPREDJELJENJE**

“Gospodari vladaju svijetom isto toliko izraženom ideologijom kao i ekonomskom prisilom ili vojnom prevlašću koju provode. Ideološki simbol koji upravlja njihovom praksom nosi bezazleno ime: “Konsenzus iz

Washingtona”. Riječ je o skupu neslužbenih sporazuma, engleski *gentleman agreements* (džentlmenški ugovori), zaključenih tijekom osamdesetih i devedesetih godina između glavnih transnacionalnih udruga, banaka Wall Streeta, američke Federal Reserve Bank i međunarodnih financijskih organizacija (Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond itd.).

Načela “Konsenzusa iz Washingtona”:

1. U svakoj zemlji koja provodi taj koncept nužno je provesti poreznu reformu na temelju dvaju kriterija: sniziti porezne obveze na najviše zarade kako bi se potaklo bogate na učinkovita ulaganja te proširila baza poreznih obveznika; također, treba znatno podrezati porezne olakšice za najsiromašnije kako bi se povećao obujam poreza.
2. Što brža i potpunija liberalizacija novčanih tržišta.
3. Jamstvo jednakosti tretmana domaćih i stranih ulaganja kako bi se povećala sigurnost pa time i opseg potonjih.
4. Što veće rušenje javnoga sektora; naime, privatizirat će se sva poduzeća čiji je vlasnik država ili neka paradržavna skupina.
5. Najveća moguća deregulacija gospodarstva u zemlji da bi se zajamčila slobodna konkurencija među različitim gospodarskim snagama.
6. Pojačana zaštita privatnog vlasništva.
7. Poticati liberalizaciju razmjene u najjačem mogućem ritmu, s glavnim ciljem da se carinske pristojbe smanjuju za 10 posto godišnje.
8. Slobodnu trgovinu razvijati ponajprije rastom izvoza, pri čemu ponajprije treba poticati one gospodarske grane koje su sposobne izvoziti svoje proizvode.
9. Ograničenje proračunskog manjka.
10. Stvaranje prozirnosti tržišta; novčana pomoć države privatnim poduzetnicima treba se ukinuti. Države Trećega svijeta koje subvencioniraju cijene živežnih namirnica da bi ih zadržale niskim, moraju napustiti tu politiku. A što se tiče troškova države, oni koji su namijenjeni jačanju infrastrukture, moraju imati prednost pred svim drugima.

Jean Ziegler

“Reforme koje je predlagao washingtonski konsenzus izvrgavaju zemlje većem riziku, a neravnomjerno ga snose oni koji su za to najmanje spremni. Baš kao što se u mnogim zemljama zbog pogrešnog redoslijeda i brzine reforme više radnih mjesta zatvaralo nego otvaralo, tako je i izloženost riziku nerazmjerna sposobnosti osnutka institucija koje bi preuzimale rizik, uključujući i učinkovite i sigurnosne mehanizme.”

Joseph Stiglitz

»Novi gospodari svijeta moćnici su svjetskog financijskog kapitala, a njihov kategorički imperativ vrlo je jednostavan: profit bez granica. U središtu globaliziranog tržišta sjedi “grabežljivac” kojeg pokreće pomama za uspjehom, zaradom, za moći. On je vlasnik nebrojenih dionica, bankar, direktor transnacionalne kompanije koja skuplja novac, razara državu, uništava prirodu i ljude. Njemu služe obilno honorirani “plaćenici: menadžeri, pravnici, visokopozicionirani službenici Svjetske trgovačke organizacije, Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda i drugih takozvanih globalnih institucija koje slijede volju tek nekih pojedinaca, bez i najmanjeg demokratskog nadzora...«

Jean Ziegler

»Ova globalizacija (...) odgovara satelitskom pogledu na globus kakav su stvorili upravljači velikih tvrtki (...). Gledana odozgo, Zemlja izgleda kao “jedno”: narodi, države, granice, pravila, raspoloženja naroda, rase, politički režimi, sve se to gubi s pogleda, ali ne nestaje potpuno. (...) To je ostvarenje sna svakog pojedinca inspiriranog platonskom filozofijom “sve-jedan”. “Sve-jedno” je ozemlje suvremenog kapitalizma.«

Philippe Zarifian

“Tko ne radi, nema prava ni jesti.” “Nema društva, postoje samo pojedinci.”

Margaret Thatcher

“Kontroliraj naftu i kontrolirat ćeš zemlju. Kontroliraj hranu i kontrolirat ćeš ljude.”

Henry Kissinger

“Odsad ste svi vi pod nadzorom financijskih tržišta.”

Hans Tietmeier

“Bjesomučna neograničena pohlepnost naših bogataša i korupcija elita u takozvanim nerazvijenim zemljama čine jedno golemo planirano ubojstvo... Svugdje u svijetu, i to svakog dana, ponavlja se betlehemski pokolj nedužnih.”

Walter Hollenweger

»Društvo mora biti podijeljeno na ogromno primitivno mnoštvo uglavnom “neupućene javnosti”, kojom onda upravlja elita ili “poseban sloj”, koji će određivati uvjete onoga što će se zvati “nacionalnim interesom”. Ta bi elita postala predanom birokracijom koja bi služila interesima privatne moći i privatnog bogatstva, ali istina o njihovoj povezanosti ne smije nikada biti otkrivena širokoj neupućenoj javnosti. “Oni ne bi razumjeli”. Široke mase moraju imati iluziju da one imaju demokratsku vlast. Tu iluziju mora oblikovati elitno tijelo “odgovornih ljudi” u ono što se zove “proizvođenjem suglasnosti”.«

Walter Lippmann

»Najveću zabrinutost privatizacija uzrokuje zbog pojave korupcije. Retorika tržišnog fundamentalizma govori da će privatizacija smanjiti ono što ekonomisti nazivaju “traganjem za rentom” vladinih dužnosnika koji ili ubiru dobit od državnih tvrtki ili dodjeljuju ugovore i poslove svojim prijateljima. No za razliku od ciljeva koje je trebala ostvariti, privatizacija je toliko pogoršala stanje da se u mnogim zemljama danas o njoj govori kao o “mitoizaciji”. Ako je vlada korumpirana, ne postoje nikakvi dokazi da bi privatizacija mogla riješiti taj problem. Napokon, ista ona korumpirana vlast koja je loše upravljala poduzećem, sada će provoditi privatizaciju. U mnogim su zemljama vladini dužnosnici shvatili kako privatizacija znači da se više ne moraju ograničiti samo na ubiranje godišnje dobiti. Prodajom državnog poduzeća po cijeni nižoj od tržišne, mogli su dobiti za sebe znatan dio vrijednosti imovine poduzeća, umjesto da je ostave onima koji će ih naslijediti na položajima. Drugim riječima, mogli su još danas ukrasti veći dio onoga što bi budući političari uzimali godinu za godinom. Ne iznenađuje što je proces namještenih privatizacija bio osmišljen upravo tako da se što više poveća iznos koji vladini ministri mogu prisvojiti, a ne iznos koji će otići u državnu riznicu ili ukupnu učinkovitost gospodarstva.«

Joseph Stiglitz

»U svakom privrednom uzroku u američkoj povijesti “nitkovima” su postajali “heroji” prethodnog procvata. U 1880-ima američka javnost je laskala “tajkunima” na način na koji mi danas laskamo superbogatašima. U depresiji 1890-ih oni su postali ono što danas nazivamo “baruni lupeži”. Žuti tisak je 1920-ih udvarao špekulantima na Wall Streetu. J. P. Morgan je bio gotovo kao bog. U depresiji su takvi ljudi postali Rooseveltovi zločinci s velikim bogatstvom.«

Peter Drucker

“Krah komunizma ne znači automatski da je kapitalizam dobar. Treba kombinirati slobodu tržišta s odgovornošću čovjeka za čovjeka.”

Benedikt XVI.

“(Kapitalizam)... stvara raspoloženje koje se, pošto je uništilo moralne autoritete tolikih drugih institucija, na kraju okreće i protiv vlastitih; buržoazija na svoje iznenađenje otkriva da se racionalni pristup ne zaustavlja na vjerodajnicama kraljeva i papa, nego u nastavku napada i privatno vlasništvo i cijelu shemu građanskih vrijednosti.”

Joseph Schumpeter

“Fatalizam ekonomskih zakona skriva u biti politiku, ali posve paradoksalnu, jer se radi o politici depolitizacije; to je politika koja cilja na to da ekonomskim snagama dodijeli fatalnu moć oslobađajući ih svakoga nadzora i svih stega te da istodobno sačuva pokornost vlada i građana tako oslobođenim ekonomskim i društvenim snagama. (...) Od svih sila za prikriveno pokoravanje najnezaustavljivije su one koje se provode jednostavno kroz uobičajen poredak stvari.”

Pierre Bourdieu

“Gospodarstvo koje bezgranično uzdiže (i slavi) individualnu konkurenciju, nesigurnost zaposlenja, krhkost socijalnih statusa, plaću po zaslugama, gospodarstvo je koje stvara noćnu moru.

Građanin prepušten bez zaštite velikim socijalnim rizicima gubi svoju značajku građanina. Čovjek koji stalno strahuje za svoj posao, svoju plaću i svoja prava, nije slobodan čovjek.”

Jean Ziegler

“Ubiti ili biti ubijen, prožderati ili umrijeti, to je njihovo pravilo. Vladati tržištima, uništiti konkurente. (...) U biti, sva velika poduzeća visoke tehnologije, sva koja su se smjestila na čelu ljestvice

najmoćnijih i najbogatijih, vode krvave ubojice. (...) Da biste stigli do te razine, morate biti savršen morski pas.”

Mitchell Kertzman

“Današnja globalna općinjenost uspjehom na financijskom tržištu povezala je nekad suprotstavljene ideologije i neprijatelje, pokrenula satelitske televizijske programe, novine, učinila mnoge ovisnicima o burzovnim indeksima. Moć općinjavanja nadasve uspijeva tržištu kapitala.

Sljedbenici vjere u burze i dionice svakodnevno nas pozivaju putem televizije ili novina da im se pridružimo jer upravo im je s njihova oltara kompjutorskog ekrana najavljeno da se glavni indeksi svjetskih burzi nezadrživo penju u nebeske visine.

Kako i dionice domaćih kompanija kotiraju na tim i domaćim burzama, ne treba gubiti vrijeme, potrebno je samo pridružiti se dobitnicima pa da i vaš novac jednom počne raditi za vas. Prije toga valja se još pretplatiti na kakav bilten ili časopis gdje se sasvim precizno navodi što treba kupiti, što zadržati, a što prodati od postojećih dionica ili obveznica. Tako se stvara iluzija i uspjeh kao da je zagaraniran.”

Ante Samodol

“Genijalni špekulant nije lojalan nikome, ne poštuje ni jednu niti neku prethodnu odluku. (...) Iz njega zrači neki čudni mir. Čini se gotovo ravnodušnim, apatičnim, prema svemu onome što se zbiva oko njega. (...) Nije podložan osjećajima običnih ulagača: tjeskobi, panici, opsesiji brze dobiti. (...) Sam sebe smatra sastavnim dijelom elite i ostatak ljudskih bića smatra stadom ovaca.”

Michael Lewis

“Jedini način kako smo kročili naprijed u ovom stoljeću, bio je kad smo obuzdali Wall Street. Napustili bismo slobodnu tržišnu razmjenu i prihvatili usmjereno gospodarstvo (gospodarstvo dirizma), gdje je država usmjeravala gospodarstvo i to je održavalo sve na pravom pravcu, i tako smo stvorili napredak. Nikad ne bismo imali napretka pod uvjetima navodne slobodne tržišne razmjene.

Dakle, kad god smo se posvetili znanstvenom napretku, porezima i drugim mjerama koje su davale prednost znanstvenom i tehnološkom napretku, koje su stavljale ograničenja na zelenaštvo, ograničenja na monetarizam, općenito ograničenja na oligarhizam, za opću korist, kad god smo si postavili zadatak da poboljšamo zdravstveno stanje

pučanstva, većim brojem bolnica, većim brojem i boljim bolnicama, omogućavanjem većeg dostupa zdravstvenoj njezi, poboljšanjem lijekova, poboljšanjem škola, povećanim stupnjem obrazovanja i sadržajem odgojnih programa, sve nam je išlo kako treba...”

Lyndon LaRouche

»U uvjetima svjetske konkurencije, koja je dobila oštar oblik nadmetanja umjesto proizvodnje najrentabilnijih dobara, poduzeća su, više nego ikada, prisiljena istodobno povećavati produktivnost i racionalizirati cijelu organizaciju rada, još više ubrzavajući dugoročni proces kojim tehnologija vodi smanjivanju broja radnih mjesta. Masovna otpuštanja jasno otkrivaju moć zastrašivanja kojom – sve više i više – raspolazu pokretna poduzeća, dok ona koja ostaju vezana uz lokalne izvore ubrzano slabe. U toj situaciji začaranog kruga, stvorenoga rastućom nezaposlenošću, u kojoj su sustavi socijalne sigurnosti sve manje sposobni za suočavanje s potrebama, a porezni prihodi sve manji, kruga koji financijske izvore države gura do njihovih zadnjih rovova – mjere za poticanje rasta to su nužnije što je manje moguće da se poduzmu. I to zato što su međunarodne burze, u međuvremenu, na sebe preuzele obvezu da “ocjenjuju” nacionalne ekonomske politike.«

Jürgen Habermas

“Izbacivanje politike i njezina zamjena tržištem provodi se, dakle, tako što nacionalna država ubrzano gubi sposobnost za naplatu poreza, poticanje rasta i osiguravanje bitnih temelja svoje zakonitosti; no taj se gubitak ne nadoknađuje nijednim korisnim ekvivalentom. (...) Suočene sa stalnim rizikom bijega kapitala, nacionalne se vlade upuštaju u ludu utrku s tim neredom tako što snižavaju troškove, odakle proizlaze besramne zarade i neviđene razlike između plaća, rast nezaposlenosti i sve veća društvena marginalizacija siromašnog pučanstva. U mjeri u kojoj su uništeni društveni uvjeti širokoga političkog sudjelovanja, demokratske odluke, čak i kad su prihvaćene formalno korektno, gube svoju vjerodostojnost.”

Jürgen Habermas

“Da bi ostale konkurentne na sve važnijim svjetskim tržištima, države su primorane poduzeti inicijative koje izazivaju nepopravljive štete koheziji građanskih društava. (...) U tijeku desetljeća koje dolazi, dakle, hitna zadaća Prvog svijeta bit će ostvariti kvadraturu kruga – pomiriti napredak, društvenu koheziju i političku slobodu.”

Ralf Dahrendorf

»Država koja svojim građanima ne daje osjećaj sigurnosti, koja im ne osigurava ni minimum socijalne stabilnosti i prihoda te predvidljivu bolju budućnost, te koja ne jamči javni poredak u skladu s njihovim moralnim uvjerenjima – takva je država osuđena na propast.

U većini zapadnih država, sredstva javnog prometa, pošte i telekomunikacije već su privatizirani. Priprema se novi val privatizacije. On obuhvaća škole, koledže, sveučilišta, bolnice, zatvore, čak i policiju.

Međutim, država koja svojevóljno ruši svoje najvažnije javne službe i privatnom sektoru prebacuje obveze koje proizlaze iz kolektivnog interesa, podvrgavajući ih tako zakonu maksimalizacije profita, u biti je, preuzmimo izraz Erica Hobsbawna, failed State, “neuspješna, propala država”.«

Jean Ziegler

“Države započinju opadati kad njihova struktura odlučivanja postane krhka i kad interesne skupine ili oligarhije sprječavaju društvenu i ekonomsku promjenu.”

Mancur Olson

“Postoje razne vrste ravnoteže sustava. No, samo potpuno legitiman sustav može dugoročno ostati uravnotežen; kad dopusti svojim institucijama i zakonima da postanu korumpirani (to jest, dopuštajući dotad demokratskim institucijama da se razviju u instrumente plutokracije), sustav sam sebi dosuđuje smrtnu presudu.”

Sabrina P. Ramet

“Iako je neprekidna promjena sigurna, njezino krajnje odredište nije. Nitko ne može točno znati kamo će reforme odvesti. Jedno je sigurno – put promjena bit će težak, a gospodarska će postignuća vjerojatno prije postati gora negoli bolja. (...)

Izazovi tranzicije golemi su i složeni. Proces svladavanja tih izazova bit će dug i naporan. U tome neće uspjeti sve zemlje, a njihovi će se krajnji ciljevi međusobno razlikovati.”

Laura D'Andrea Tyson

“(...) Etička promišljanja bila su važan poticaj promjenama, pogotovo u jugoistočnoj Europi, gdje je moralni bankrot starog poretka bio jednako očigledan kao i njegovi gospodarski i politički promašaji...

Politike vođene isključivo promišljanjima realopolitike neće uspjeti u uspostavljanju legitimnog poretka u Europi. Nove strukture niti će zaslužiti niti dobiti javno prihvaćanje ne budu li viđene kao etički obranjive.”

Chris Brown

“(...) Postkomunistička društva istočne, jugoistočne i srednje Europe, s iznimkom Slovenije, uopće nisu gradila liberalne demokracije, nego hibride, u kojima pokoji liberalni i demokratski ukras, ili čak jamstvo, uljepšava u osnovi plutokratsko-kolonijalnu tvorevinu. Umjesto moralnog univerzalizma prenesenog u tradiciju prirodnog prava, ova su društva prihvatila konvencionalizam (s njegovom tendencijom prema apsolutizaciji zakona) i konzekvencijalizam (uključujući i njegov najštetniji oblik – šovinistički nacionalizam).”

Sabrina P. Ramet

“Domoljub mora biti uvijek spreman obraniti svoju državu od njezine vlade.”

Edward Abbey

“Ujedno, ulazak u EU podrazumijeva susretanje nacionalne i nadnacionalne socijalne politike te dijalog tih dvaju sustava. To je dijalog dviju različitih cjelina, dviju različitih struktura donošenja političkih odluka, dvaju različitih povijesnih naslijeđa i vokabulara socijalne politike s drugačijim shvaćanjima i pojmovima. To je postupak utvrđivanja stajališta povezan s novim politikama i mjerama: nove mogućnosti i nova ograničenja, stvaranje novih postupaka uključivanja i isključivanja o kojima se premalo zna.”

Noémi Lendvai

“OMC (Open method of co-ordination) ... je zamišljen kao pomoć državama članicama da razviju vlastitu politiku koja će odražavati njihovu nacionalnu situaciju, da dijele svoje iskustvo te nadgledaju ishode na transparentan i usporediv način. (...) Ono što Europa treba jest vježbanje ambicije u području socijalne politike. (...) Ali nema određene najbolje prakse: postoje različiti načini da se dosegne izvrsnost...”

Frank Vanderbroucke

“Danas je nemoguće zamisliti da se neka politika u EU osmišljava i primjenjuje bez ozbiljne uključenosti socijalnih partnera. Socijalni se dijalog smatra glavnom snagom inovacija i promjena.”

Paul Stubbs

Siniša Zrinščak

“Ono što mislimo, moramo i reći. Ono što kažemo, moramo i učiniti. A ono što učinimo, moramo i biti.”

Alfred Herrhausen

“Ne varajte kako biste uspjeli – poštenje se na kraju uvijek isplati!”

Etička načela za pojedinca:

1. SVRHA

Sebe doživljavam kao etički zdravu osobu. Prepuštam se da me vodi vlastita savjest. Bez obzira na to što mi se dogodilo, uvijek ću moći stati pred ogledalo, pogledati sebi ravno u oči i pri tome imati dobro mišljenje o sebi.

2. PONOS

Dobro se osjećam. Ne trebam potvrdu drugih ljudi da bih imao osjećaj važnosti. Uravnoteženo mi samopoštovanje pomaže da moj ego i moja želja da me ljudi prihvate ne utječu na moje odlučivanje.

3. STRPLJENJE

Vjerujem da će se sve konačno dobro završiti. Ne treba se sve dogoditi odmah. Miran sam u odnosu na ono što mi se odgađa.

4. UPORNOST

Držim se svojih načela, posebno kada se čini da to ne bi trebalo. Moje je ponašanje usklađeno s mojim namjerama, kao što je Churchill rekao: Nikada! Nikada! Nikada! Nikada! Nemojte odustati!

5. PERSPEKTIVA

Odvajam vrijeme za razmišljanje da bih dan počeo smireno. To mi pomaže da se usredotočim na sebe, omogućuje mi da slušam svoj unutrašnji glas i da stvari jasnije sagledam.

Keneth Blanchard

Norman V. Peale

«»Država se ne može ograničiti na “favoriziranje jednog dijela svojih građana”, točnije bogatih i uspješnih, niti može “zapostavljati druge”, pod čime se jasno misli na većinu stanovništva. Inače bi to bilo kršenje onog zakona pravde (prirodnog zakona), koji određuje da svaka osoba treba dobiti onoliko koliko joj pripada.«

Ivan Pavao II.

“Ekonomska aktivnost, posebno ona tržišne ekonomije, ne može se razvijati u institucionalnoj i juridičkoj praznini. Pretpostavlja, naprotiv, sigurnost što se tiče jamstva individualne slobode i individualnog vlasništva, osim toga jamstvo stabilnog novca i djelotvornih javnih službi. Stoga je glavna zadaća države jamčiti tu sigurnost, tako da onaj koji radi i proizvodi može uživati plodove vlastitog rada te se osjetiti potaknutim da ga vrši djelotvorno i pošteno. Manjak sigurnosti, praćen korupcijom javne vlasti i širenjem krivih izvora obogaćivanja i lakih profita koji se temelje na nezakonitim ili pak čisto špekulantskim djelatnostima, jedna je od glavnih zapreka razvitka i ekonomskog napretka.”

Ivan Pavao II.

“Svijet se početkom novog tisućljeća stvarno našao na raskrižju na kojemu su dobitnici globalizacije, liberalizacije i tehnološkog razvoja zabilježili ubrzani gospodarski razvoj, dok su gubitnici zapali u duboku bezizlaznu krizu u kojoj su ih svi njihovi pokušaji nalaženja mogućnosti razvoja mahom još više vezali za živo blato nerazvijenosti, siromaštva i besperspektivnosti.”

Predrag Bejaković

»Danas se provodi tzv. “globalizacija ekonomije”, pojava koju ne smijemo omalovažavati, jer je kadra stvoriti izvanredne prigode većega blagostanja. No sve više se osjeća potreba da toj sve većoj internacionalizaciji ekonomije odgovaraju valjana međunarodna tijela nadzora i vodstva koja će usmjeravati samu ekonomiju

prema općem dobru, što sada nijedna pojedina država, makar i ona najmoćnija, nije kadra učiniti. Da bi se mogao postići takav rezultat, potrebno je da poraste skladna suradnja između velikih zemalja i da u međunarodnim tijelima budu pravedno zastupljeni interesi velike ljudske obitelji.«

Ivan Pavao II.

“Mi smo globalna zajednica i, kao sve zajednice, moramo poštovati neka pravila kako bismo mogli živjeti zajedno. Ta pravila moraju biti poštena i pravedna, i svi ih moraju takvim smatrati; moraju uzimati u obzir interese siromašnih, jednako kao i moćnih; moraju odražavati minimum osjećaja za pristojnost i socijalnu pravdu.”

Joseph Stiglitz

“Moramo prvenstveno biti svjesni da će se čovječanstvo suočiti s porastom populacije i promjenom načina života kakvu nije poznalo nikad prije... Svojevremeno je svakoj zemlji da vodi svoj razvoj s punom odgovornošću, ali uloga industrije u najrazvijenijim zemljama je značajna, jer se financijska i tehnička sredstva, potrebna za progres čitavog čovječanstva nalaze u njihovim rukama... Tko to ne vidi da industrija razvijenih zemalja, trajno suočena sa slabim prirastom, ima vlastiti interes da izađe iz zatvorenog dvorišta međusobnog rivalstva i ne shvaća da je njen razvoj usko povezan s njenom sposobnošću da pomogne razvitak ostatka svijeta i to perspektivno gledano s dobitkom? ...Treba savjesti i volje, političke volje da usmjeravamo poduzetnike, a ne da ih pustimo ići svojim putem, volje da podržimo programe studija i razvoja i da djelujemo dugoročno, volje da tehnički surađujemo i da se industrijski udružujemo... Pod tim uvjetima ćemo osigurati trajni razvoj našeg planeta. Naravno, jesmo za ekonomski i tehnički razvoj, ali poštujući vrijednosti bez kojih nema budućnosti, kao što su pravda, liga za pomoć najsiromašnijima, uvažavanje drugih, njihova okoliša i prava naše i njihove djece...”

Francois Ailleret

“Najvažniji izazov poslijesocijalističkih država u regiji nije samo rješavanje nejednakosti i siromaštva gospodarskim rastom nego, zbog važnosti i razmjera subjektivnog osjećaja nejednakosti i siromaštva, poduzimanjem niza mjera usmjerenih na pitanja pravednosti, prigoda, mogućnosti i blagostanja. Pokazuje se kako je rješavanje jednadžbe legitimnosti podjednako važno kao i rješavanje pitanja gospodarskog rasta. To je utoliko važnije što među njima postoji mnogo veća

međuovisnost negoli se vjerovalo u početnim stadijima tranzicije, osobito unutar dominantne paradigme Washingtonskog konsenzusa. Iskustvo zemalja jugoistočne Europe na to jasno upućuje.”

Ivo Bićanić

Vojmir Franičević

“Onome tko ne zna u koju luku treba uploviti, nijedan vjetar neće biti povoljan.”

Lucije Anej Seneka

“Bit slobode je pravo na izbor i na prihvaćanje odgovornosti koja iz toga proizlazi.”

Joseph Stiglitz

SUMMARY

The period of independence and autonomy of Croatia is continuously characterized by transience, democracy, capitalism, integration and globing.

The process of developing the state and the society have been made under these circumstances and surroundings. Unfortunately, the results and perception of the public show that many expectations are not realized.

These proved infirmities and deformations are mainly the consequence of inconvenient activity of the majority political parties or rather their closest leadership.

The turn and change of direction impose as the priority mission another „weak“ state and legal social system in order to make completely different behaviour and activity of some political parties.

LITERATURA

Ailleret, F. (1996), Uvodni referat na 36. Savjetovanju CIGRE u Parizu, 1996., Hrvatski komitet CIGRE, Zagreb.

Barsamian, D.; Chomsky, N. (2002), *Propaganda i javno mišljenje*, VBZ d.o.o., Zagreb.

- Blanchard, K.; Peale, N. V (1990), *Moć etičkog poslovanja*, Horvat elektronika” Ljubljana.
- Buchanan, P. J. (2003), *Smrt Zapada*, Kapitol, Zagreb.
- Chomsky, N. (2004), *Hegemonija ili opstanak*, Naklada Ljevak d.o.o., Zagreb.
- Delač, D. (2004), *Pet smrtnih grijeha HNB-a*, Profit, 35, Zagreb.
- Dragičević, A. (1991), *Ekonomski leksikon*, Informator, Zagreb.
- Družić, G., *Uzroci ekonomskog fjaska Hrvatske i mogući pravci razvoja*, Profit, srpanj, 2003, Zagreb.
- Engdahl, W. (2000), *Stoljeće rata*, AGM, Zagreb.
- Ferenčić, A. (1991), *Upravljanje promjenama*, Izvori d.o.o., Zagreb.
- Fukuyama, F. (1994), *Kraj povijesti i posljednji čovjek*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Fukuyama, F. (2005), *Izgradnja države – Vlade i svjetski poredak u 21. stoljeću*, Izvori, Zagreb.
- Ivan Pavao II. (1998), *Sollicitudo rei socialis*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Ivan Pavao II. (2001), *Centesimus annus*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Karpati, T. (2001), *Etika u gospodarstvu*, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek.
- Klaić, B. (1974), *Rječnik stranih riječi*, Zora, Zagreb.
- Klein, N. (2002), *No logo*, VBZ d.o.o., Zagreb.
- LaRouche, L., *Alternativa financijskoj krizi i Treći svjetski rat*”, Schiller Institut, Strateške studije, 6, lipanj, 1999.
- LaRouche, L., *K novom Bretton Woodsu*, Schiller Institut, svibanj 1998, Zagreb.
- LaRouche, L., *Sindrom orlove zvijezde*, Schiller Institut, listopad, 1998, Zagreb.
- LaRouche, L., *Uspostava zakona fizičke ekonomije*, Schiller Institut, Strateške studije, 5, siječanj, 1998, Zagreb.
- LaRouchev program “Kako spasiti svjetsko gospodarstvo”*, Schiller Institut, Strateške studije, 5, siječanj 1998, Zagreb.
- Ministarstvo europskih integracija (2004), *Peto proširenje Europske unije*, Zagreb.

Osmanagić-Benedik, N. (1998), *Kontrolling... Abeceda poslovnog uspjeha*, Školska knjiga, Zagreb.

Petz, B. i suradnici (1992), *Psihologijski rječnik*, Prosvjeta, Zagreb.

Ramet, S. P. (2004), *Postkomunistička Europa i tradicija prirodnog prava*, Alinea, Zagreb.

Samodol, A. (1999), *Financijska tehnologija & investicijski fondovi*, Progres d.o.o., Zagreb.

Samuelson, P. A.; Nordhaus, W. D. (2000), *Ekonomija*, MATE d.o.o. Zagreb.

Schumpeter, J. (1960), *Kapitalizam, socijalizam i demokratija*, Kultura, Beograd.

Skupina autora, *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, EPH d.o.o. i Novi Liber d.o.o., Zagreb, 2002. i 2004.

Soros, G. (1996), *Alkemija financija*, MISL, Zagreb.

Stacey, R. D. (1997), *Strateški menadžment i organizacijska dinamika*, MATE d.o.o., Zagreb.

Stiglitz, J. (2004), *Globalizacija i dvojbe koje izaziva*, Algoritam, Zagreb.

Zbornik radova *Siromaštvo i mogućnosti njegova ublažavanja u Hrvatskoj*, Financijska teorija i praksa, 1, ožujak, 2005, Zagreb.

Ziegler, J. (2003), *Novi gospodari svijeta i oni koji im se protive*, Izvori, Zagreb.

Jednostavno za razumijevanje

Prvi put u
Hrvatskoj

RIFIN

VODIČ

ZA RAZUMIJEVANJE OSOBNIH FINACIJA

*" Učenje bez razmišljanja je prazno,
razmišljanje bez učenja je opasno. "*

(Lao-Ce)

*" Još uvijek čovjek troši novac koji
nije njegov, za stvari koje mu nisu
potrebne da bi imponirao ljudima koje
ne trpi. "*

(D. Kay)

GUSTE SANTINI I SANDRA BEBEK